

TUNCELİ'NİN ÖNCELİĞİ ORGANİK TARIM VE TURİZM

Tabiatı, doğal güzellikleri ve beşeri sermayesiyle Türkiye'ye değer katan kentlerimizden Tunceli, organik tarım ve turizme yatırım ile kalkınma atağına geçmeyi hedefliyor. Teşvikte 5. bölge iller kategorisinde yer alan kent, 6. bölge iller kategorisine geçerek yatırımlardan daha çok faydalanmak istiyor.

Bölgesel koşullar nedeniyle istediği hedeflere ulaşmakta zorluk çeken Tunceli, Marka Kent olma yolunda doğası ve bakir topraklarından faydalanmayı planlıyor. Bu amaçla kentte turizme yönelik yeni yatırımlar yapılıyor. Kent ayrıca 5. bölge iller kategorisinden çıkarak, 6. bölge iller kategorisine girmek istiyor.

Tunceli Valisi ve Tunceli Belediye Başkan Vekili Osman Kaymak da "Şayet teşvik sisteminde 6. bölge iller kategorisine alınırsa, ilimiz girişimciler açısından daha cazip hale gelecek ve yapılacak yatırımlarla işsizlik sorunu önemli ölçüde çözülecektir" diyor. Vali Kaymak, Tunceli ilinin 2023 yılında bölge ve ülke genelinde doğa ve kış turizmi açısından söz sahibi olacağına da inanıyor.

Tunceli Ticaret ve Sanayi Odası Yönetim Kurulu Başkanı Yusuf Cengiz ise "Organik tarıma ağırlık veriyoruz. Biliyoruz ki sanayinin de oluşturulması gereken bir alt yapısı var ve coğrafyamız buna uygun değil. Marka Kent olma yolunda önceliğimiz organik tarım ve doğa turizmidir. Kış turizmi bizim için çok önemli. İlçemiz kampçılık ve doğa yürüyüşleri için çok uygundur" diyor.

"TEŞVİKTE '6. BÖLGE'YE GİRERSEK YATIRIMLAR ARTAR, İŞSİZLİK AZALIR"

Tunceli Valisi ve Tunceli Belediye Başkan Vekili Osman Kaymak "Şayet teşvik sisteminde 5. bölge iller kategorisinde yer alan ilimiz 6. bölge iller kategorisine alınırsa, ilimiz girişimciler açısından daha cazip hale gelecek ve yapılacak yatırımlarla işsizlik sorunu önemli ölçüde çözülecektir" diye konuştu.

Tunceli Valisi ve Tunceli Belediye Başkan Vekili Osman Kaymak, "İlimizin sorunlarının başında işsizliktir gelmektedir. İşsizliğin azaltılması için başta yurt dışında ve Batı illerinde sermaye sahibi olan değerli hemşerilerimizin Tunceli Organize Sanayi Bölgesi'nde boş bulunan parsellere yatırım yapmalarını beklemekteyiz" dedi.

Eğitimde kent markalaşmasını başlattıklarını da söyleyen Tunceli Valisi ve Tunceli Belediye Başkan Vekili Osman Kaymak sorularımızı yanıtladı.

Tunceli'nin "Marka Kent" olması için hangi çalışmaları yürütüyorsunuz?

Tunceli, kendine özgü coğrafyası, insanı, inancı ve sosyo-kültürel yapısıyla Türkiye'nin eşsiz bir ili konumundadır. Tabiatı, doğal güzellikleri ve beşeri sermayesiyle ülkesine değer katan bir kentimizdir. Övgüyle dile getirdiğimiz tüm bu güzellikleri yanında, kendisine ayrı bir hikaye yaratmayı başarmış "eğitim düzeyi yüksek kent" olma özelliği ise üzerinde durulması gereken en güçlü yönüdür. Cumhuriyetin kuruluşundan günümüze, tarihsel olarak Tunceli ili okuma yazma oranı en yüksek kent, eğitim seviyesi yüksek bilinçli insanlar gibi sıfatlarla anılmayı başarmış ve güçlü bir imaj yaratmıştır. Tabi en kıymetli hamle bu imajı rakamlarla tescillemekten geçmektedir. İşte bu noktada, Tunceli ilimiz artık eğitim alanında en'lere ulaşmayı başarmıştır. İçerisinde bulunduğumuz 2016 – 2017 öğretim yılı TEOG sınav sonuçları henüz netleşmemekle birlikte, öncesindeki son üç yıl üst üste Türkiye birinciliğini elde etmiştir.

"Eğitimde kent markalaşmasını başlattık"

Türkiye İstatistik Kurumu tarafından yürütülen "illerde yaşam endeksi 2015" araştırmasında eğitimde en iyi il unvanını almıştır. Üniversitelere yerleştirme sınavında ise altı yılda 64. sıradan ilk 10'a yerleşmeyi başarmıştır. Bu imajı daha etkin yönetmek amacıyla eğitimde kent markalaşmasını başlatmış bulunmaktayız. Konu ile ilgili olarak ilk etapta farkındalık yaratmak amacıyla İstanbul ilinde "Tunceli ve Eğitim" konulu paneller ve akademik sunumlar gerçekleştirilmiştir.

Munzur Gözeleri'nde rekreasyon çalışması

Ayrıca Ovacık ilçesine 17 kilometre uzaklıkta olan ve 1. derece doğal sit alanı içerisinde bulunan Munzur Gözeleri, Munzur Dağları'nın eteklerinden yaklaşık 200-300 metrelik alanda, karstik kaynaktan irili ufaklı 40 göz halinde fışkıran beyaz köpüklü buz gibi sular, yamaçlardan aşağılara doğru küçük şelaleler oluşturarak akmakta ve Munzur Suyu'nu oluşturmaktadır. Karstik kayaların, gözelerin ve Munzur Suyu'nun bir arada oluşturduğu doğal çevre eşine ender rastlanan özellikleri ve görsel değerleriyle il ve bölge ölçeğinde önemli bir rekreasyon ve turizm odağı olma potansiyeli taşımaktadır. Her yıl yurt dışından ve yurt içinden gelen binlerce kişinin ziyaret ettiği Munzur Gözeleri yöre halkı tarafından kutsal sayılmaktadır. Bu alanın korunması ve turizm değerinin artırılması amacıyla Kültür ve Turizm Bakanlığı'ndan 3 milyon 500 bin TL ödenek talebinde bulunulmuştur. Bakanlık konu ile ilgili ödenek faslını açmış olup, önümüzdeki yıllarda gelen ödeneklerle birlikte Munzur Gözleri'nde rekreasyon çalışması yapılacaktır.

Munzur Sarımsağı

Tunceli sarımsağı da endemik bir bitki türü olup, Tunceli ilinde ve özellikle Munzur Dağları'nın eteklerinde bulunan Ovacık ilçesi çevresinde doğal olarak yetişmektedir. Tunceli sarımsağının korunmasına ve tarla koşullarında üretiminin sağlanmasına yönelik olarak hazırlanan projeler ve yapılan çalışmalar tamamlandıktan sonra markalaşma süreci başlatılmış ve nihayetinde Türk Patent Enstitüsü tarafından "Munzur Sarımsağı" olarak tescillenmiştir. Tunceli sarımsağı ile birlikte ilimizde üretimi gerçekleştirilen Pülümür balı, Ovacık fasulyesi, nohut ve dut pekmezinin organik olarak üretilmesi suretiyle ticari de-

ğerinin artırılmasına yönelik çalışmalarımız devam etmektedir. Bu kapsamda valiliğimiz ve Fırat Kalkınma Ajansı'nın finansman destekleri ile hazırlanan projeler çerçevesinde üreticilerimiz bu üretim metoduna yönlendirilmiştir. Bugün itibariyle ilimizde organik üretim gerçekleştiren üretici sayısı 214 kişiye ulaşmıştır.

Marka Kent olma yolunda Tunceli'nin önceliği ne olmalı?

İlimiz, topoğrafik yapısı, bitki örtüsü, yaylaları ve akarsuları ile doğa turizmi açısından önemli bir potansiyele sahiptir. Son yıllarda yerli ve yabancı turistlerin deniz, güneş ve kum üçgeni olarak adlandırabileceğimiz konvansiyonel tatil anlayışı yerine daha çok tabiatı keşfeden doğa turizmine yöneldikleri dikkate alındığında, ilimizin sahip olduğu bu potansiyeli ekonomiye kazandırmak kaçınılmaz olmuştur. Bu amaçla 2013 yılında, ilimizin doğa turizm envanter ve potansiyelinin tespiti ve gelecek 10 yıllık dönemde (2013-2023) verimli olarak harekete geçirilmesi ve geliştirilmesi için alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla "Tunceli Doğa Turizmi Master Planı" hazırlanmıştır. Bu plan doğrultusunda 2016 yılında Tunceli ili için hazırlanan 4 milyon TL tutarında 12 adet proje 2017 yılı içerisinde hayata geçirilecektir.

Marka Kent olma yolundaki diğer önceliğimiz eğitimdir. İlimizdeki Fen Lisesi ve Anadolu liselerinin daha cazip hale getirilmesi ve buna bağlı olarak gerek ilimizdeki öğrencilerin gerekse de il dışındaki öğrencilerin ilimizdeki okulları tercih etmelerini sağlamak amacıyla öncelikle bu okullara ait pansiyonların fiziki koşullarının iyileştirilmesi gerekmektedir. Ayrıca yeni Fen Liseleri ve daha donanımlı pansiyonların yapılması ile birlikte ilimiz bölgemizde eğitim açısında cazibe merkezi haline gelecektir. Böylece ilköğretim düzeyinde yakalamış olduğumuz başarıyı lise düzeyine taşıyarak ilimizin eğitimde markalaşmasını sağlayacağız.

Kış sporları önemli bir potansiyele sahip

İlimiz doğa turizminin yanı sıra kış sporları açısından da önemli bir potansiyele sahiptir. Ovacık ilçesi yağan kar miktarı ve kar kalitesi bakımından diğer ilçelere göre daha ön plana çıkmaktadır. Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından bu ilçede yapılan ve 2015-2016 kış sezonunda faaliyete geçirilen kayak tesisi ile birlikte ilimizin turizm potansiyeli önemli ölçüde geliştirilmiştir. Devlet olarak yapılan bu yatırımlarla paralel olarak özel sektörün de bölgede yapacağı yatırımlar ile Tunceli ili 2023 yılında bölgemizde ve ülkemizde doğa ve kış turizmi açısından söz sahibi olacağına inanmaktayım.

Tunceli'nin ticaret ve sanayisi hakkında bilgi verebilir misiniz?

Tunceli ilinin ekonomisi tarım ve hayvancılığa dayanmaktadır. İklim ve coğrafi şartların elverişsizliği nedeniyle tarım istenilen düzeyde yapılamamaktadır. Arıcılık kentin diğer önemli geçim kaynağıdır. Kamu harcamaları kent ekonomisinde önemli bir yer tutmaktadır.

Tunceli Ticaret ve Sanayi Odası'na kayıtlı

> *"Tunceli 2023 yılında bölgemizde ve ülkemizde doğa ve kış turizmi açısından söz sahibi olacak."*

toplam 627 şirket bulunmaktadır. Bu şirketlerin % 7'si tarım, % 35'i sanayi ve % 58'i hizmet sektöründe faaliyet göstermektedir. Tunceli, gelir düzeyi düşük, sermaye birikimi az olan bir ilimizdir. Bu nedenle büyük çaplı, uzun ve pahalı teknolojilerin bu sermaye yapısı ile kurulması mümkün değildir. Daha çok küçük ve orta ölçekli işletmeler ile tarım ve hayvancılığa dayalı sanayi tesislerinin kurulması gerekmektedir. Bu gereklilik doğrultusunda, ilimizde 2012 yılında yapımı tamamlanan ve 106 hektar alan üzerinde kurulu bulunan Organize Sanayi Bölgesi girişimcilere yeni olanaklar sunmaktadır. Bölgede bulunan 43 adet sanayi parselinden 18 adedinin tahsisi yapılmış olup, tahsisi yapılan bu parsellerde 13 firma üretim yapmakta, 4 firma inşaat halinde, 1 firma ise proje aşamasındadır. Geriye kalan 25 adet boş parsel yatırımcılarımızı beklemekte olup, bu parsellere yatırım yapılmasıyla birlikte Tunceli ilinin kalkınmışlık düzeyinde hak ettiği noktaya geleceğine inanmaktayım.

Kentin en önemli sorunlarını ve çözüm önerilerinizi öğrenebilir miyiz?

İlimizin sorunlarının başında işsizlik gelmektedir. İşsizliğin azaltılması için başta yurt dışında ve Batı illerinde sermaye sahibi olan değerli hemşerilerimizin Tunceli Organize Sanayi Bölgesi'nde boş bulunan parsellere yatırım yapmalarını beklemekteyiz. Bu yatırımlar ile birlikte ilimizin işsizlik sorunu büyük ölçüde çözülecektir. Ayrıca ilimize yeni kuracağımız küçük sanayi sitesinin de işsizlik sorununun çözümüne önemli bir katkısı olacaktır.

Diğer taraftan İŞKUR tarafından istihdam edilen kişi sayısının artırılması da işsizlik sorununa kısmen de olsa katkı sağlayacaktır.

Cazibe Merkezleri Programı kapsamında ilimize çağrı merkezi kurmayı ve bu merkezde yaklaşık 400 kişiye iş imkanı yaratmayı planlamaktayız. Şayet teşvik sisteminde 5. bölge iller kategorisinde yer alan ilimiz 6. bölge iller kategorisine alınırsa, ilimiz girişimciler açısından daha cazip hale gelecek ve yapılacak yatırımlarla işsizlik sorunu önemli ölçüde çözülecektir.

"YATIRIMCIYI KENTİMİZE ÇEKMEK İÇİN ÇALIŞMALAR YAPIYORUZ"

Tunceli Ticaret ve Sanayi Odası Yönetim Kurulu Başkanı Yusuf Cengiz, "Yatırımcıyı ilimize çekerek, hem istihdamı artırmaya hem de ekonomiyi canlandırmaya çalışıyoruz. Bunun için Tunceli'de ekonomi konferansları düzenliyoruz" diye konuştu.

Tunceli Ticaret ve Sanayi Odası, kentte ekonomiyi canlandırmak amacıyla bir çok başarılı proje yürütüyor. Oda, Munzur AŞ'yi kurarak kente gelir kaynağı yaratırken, yıllarca atıl durumda olan OSB'yi de aktif hale getirmiş. 45 parselin 25'ini tahsis ederken, üç yılda yaklaşık 12 firma faaliyete geçmiş.

Tunceli Ticaret ve Sanayi Odası Yönetim Kurulu Başkanı Yusuf Cengiz, Marka Kent olma yolunda Tunceli'de yapılması gereken birçok iş olduğunu belirtiyor.

Tarım ve turizm sektörlerinin kent için gelecek vaat ettiğini kaydeden Cengiz sorularımızı yanıtladı.

Tunceli'nin 'Marka Kent' olması için Odanız hangi çalışmaları yürütüyor?

İlimizin marka kent olma özelliği doğasından ve bakir topraklarından gelmektedir. Her geçen yıl nüfusu azalan, sanayisi olmayan, ekonomisini inşaat sektörü üzerinde ayakta tutmaya çalışan 80 bin nüfuslu bir ilimiz Tunceli. Yönetime geldiğimiz sekiz yıldan beri önceliğimiz diasporada bulunan yerli yatırımcıyı ilimize çekerek, hem istihdamı artırmak hem de ekonomiyi canlandırmak oldu. Bunun için Tunceli'de ekonomi konferansları düzenledik. Ayrıca, İstanbul, Ankara, Amsterdam, Roma, Almanya, Avusturya ve daha bir çok Avrupa ülkesinde ikili görüşmeler yaptık. İlimizdeki yatırım potansiyeli hakkında brifingler verdik.

"Munzur AŞ'yi kurduk"

Yatırımcıyı özendirmek ve markalaşmak için ilk olarak 10 yıl önce sosyal bir proje olan ve 240 ortağı olan Munzur AŞ'yi kurduk. Analizlere göre Türkiye'nin en kaliteli suyu. Amacımız bir şeylerin yapılabilirliğini göstermekti. Çatışmalı sürecin ortasında bile ekonominin devam ettiğini kanıtlamaktı. Geriye dönüşleri canlandırmaktı. Daha sonra yine aynı şekilde sosyal bir proje olan tatil köyünü yapmaya çalıştık, fakat reddedildi.

Yıllarca atıl durumda olan OSB'yi aktif hale getirdik. 45 parselin 25'ini tahsis ettik ve üç yılda yaklaşık 12 firma faaliyete geçti.

Organik tarıma ağırlık veriyoruz. Arıcılık, hayvancılık, organik tarım ve meyve üretimine yönlendiriyoruz. Biliyoruz ki sanayinin de oluşturulması gereken bir alt yapısı var ve coğrafyamız buna uygun değil. Ancak bakir olan topraklarımızdan alınacak ürünler de ilimizin organik tarım alanında markalaşması yönünde önceliğimizdir.

Marka Kent olma yolunda Tunceli'nin önceliği ne olmalı?

Marka Kent olma yolunda önceliğimiz organik tarım ve doğa turizmi. 80'er kilometre uzunluğunda iki vadimiz var. Bunlar Pülümür ve Ovacık vadileri. Bu vadilerimizde 1300 endemik bitki ve birçok hayvan çeşidi bulunmaktadır. Bu vadilerimizde yapılan arıcılıktan da yine Türkiye'nin en kaliteli balını almaktayız.

Bu vadilerimizde yapılması planlanan barajlarla da bu özelliği yok edilmeye yüz tutmaktadır ki bu vadilerimiz UNESCO dünya mirası listesine girmek için gerekli tüm nitelikleri taşımaktadır.

"Kış turizmi bizim için önemli"

Ayrıca kış turizmi de önemli bizim için. İlimizin iklimi gereği kış mevsimleri çok çetin geçmektedir. Ovacık ilçemizde yapılmış olan kayak merkezimiz de cazibe bölgelerimizdendir. Ayrıca bu ilçemizde giderken görülecek olan doğa da kampçılık ve doğa yürüyüşleri için çok uygundur. Bu vadilerimizin yaylalarında da hayvancılık yapılmakta ve her yıl bahar ve yaz aylarında dolmaktadır.

Tunceli'nin ticaret ve sanayisi hakkında bilgi verebilir misiniz? Kentin en önemli sorununu öğrenebilir miyiz?

Tunceli'nin ekonomisinin %70'i inşaat sektörüdür. Bunun haricinde tarım ve hayvancılık yapılmaktadır. Halkın çoğu kamu sektöründe çalışmakta olup üretim yok denilecek kadar azdır. Organize sanayi bölgemizde yer alan üç gıda üretim tesisi, iki paketleme tesisi, yemek fabrikası, pvc üretim tesisleri gibi küçük ölçekli

üretimlerimiz mevcuttur. Çalışan sayıları 5 ile 20 arasında değişmektedir.

Göçler yüzünden üretim azaldı

Son yıllarda verilen göçlerden dolayı tüketim azaldığı için üretim de etkilenmekte birçok firma kepenk kapatmak zorunda kalmıştır. Açılım sürecinde canlanan ekonomimiz üretimi ve yatırımı harekete geçirmiştir ancak daha sonra çatışmalı ortam nedeniyle yatırımcımız Batı'ya kaymak zorunda kalmıştır. Ekonomimizin önündeki en büyük sorunlardan birisi de teşvik bölgeleri ve yatırım desteklerindeki adaletsizliktir. Son yıllardaki çatışmalı ortamdan zarar gören Tunceli ve benzer nitelikteki iller için özel ve yeni bir teşvik yasası çıkarılmalı ve yatırım özendirilmelidir. Vergi ve sigorta primlerinde destek ve ödemesiz dönemler sağlanmalıdır. Bu olanaklar sağlanmadan ekonomimiz canlanmaz hatta geriye doğru gider. Kendi içinde hayatını idame ettiren bir kasaba niteliği kazanır ve ülke ekonomisine verdiğimiz katkı gün geçtikçe azalır. Biliyorsunuz ki ülkede vergi ve prim ödemelerinde ilimiz ilk sırada yer almaktadır.

Tunceli'nin tarım potansiyelini değerlendirebilir misiniz?

İldeki tarım arazilerinin % 30'unda hububat üretilmekte, % 21'i nadasa bırakılmaktadır. İlde 112 bin 810 hektar tarım arazisinin % 42'si olan 47.362 hektar alan kullanılmamaktadır. Tunceli ilinde ekim alanı itibariyle en fazla hububat ekimi yapılmaktadır. Hububat üretimi içinde ise ağırlıklı olarak buğday ve arpa üretilmektedir. İlde hayvancılık önemli bir geçim kaynağı olmasına rağmen yem bitkileri ekim alanları çok yetersizdir. Yem bitkilerinin tarım alanları içerisindeki payı % 3,2'dir. İlde yaşanan göç nedeniyle tarım arazilerinin büyük kısmı atıl kalmış, ayrıca tarımdaki aktif nüfus azalmış, tarımdaki yaşlı nüfus ise tarımsal faaliyetin gereklerini yerine getirmede yetersiz kalmıştır. Bir başka neden de, tarıma dayalı sanayinin yeterince gelişememesidir. Tunceli'de gerek coğrafik yapısı gerekse gerçekleşen göç sebebiyle eldeki kaynaklar yeterince değerlendirilememektedir. İlde önemli geçim kaynağı tarım ve hayvancılık olduğuna göre var olan potansiyeli harekete geçirecek çalışmalar yapılmalıdır.

> *"Yıllarca atıl durumda olan OSB'yi aktif hale getirdik. Üç yılda 12 firma faaliyete geçti."*

Tarımda neler yapılmalı?

İlde tarımsal üretim sorunlarının çözümlenmesi için öncelikle;

- Kullanılmayan tarım alanları kullanıma açılmalıdır.
- Köylerinden göç etmek zorunda kalan çiftçilerin yeniden dönüş yapmaları sağlanmalıdır.
- Köylerde altyapı sorunları giderilmelidir.
- Tarımsal üretimin halka gelir getirecek faaliyet kolu haline getirmek amacıyla projeler yapılmalı, çiftçiler desteklenmelidir.
- Kullanılmayan tarım alanlarında yem bitkileri başta olmak üzere, yetiştirilmesi mümkün olan ürünler araştırılmalı ve ilde ürün çeşitliliği sağlanmalıdır.
- Çiftçiler ilde tarımsal kredi ihtiyaçlarını Ziraat Bankası aracılığıyla sağlamaktadırlar. Ancak, Ziraat Bankası'nın kredi karşılığında talep ettiği teminatları ağırlaştırması ile çiftçiler ihtiyaç duyduğu krediyi alamamaktadırlar. Ziraat Bankası çiftçilerden şehir merkezinde ev, arsa, kefil olarak iki memur istemektedirler. Ziraat Bankası'nın çiftçilere kolay ve zamanında kredi kullandırması sağlanmalıdır.

Tunceli'de tarıma yatırım yapmak için de şunlar yapılmalı:

- Köylerin boşaltılmasından sonra iş bulamayan gençlere istihdam sağlanması ile göçlerin engellenmesi ve geri dönüşlerin sağlanması.
- Geniş mera potansiyelinin bulunması ve coğrafi yapısının hayvancılığa uygun olması.
- Hali hazırda boş bulunan tarım arazilerinin tarım sektörüne kazandırılması.
- Kimyasal ilaç ve gübre kullanımının çok az olması ve toprakların kalıntı yönünden temiz olması nedeniyle, organik tarım yönünden avantajlı durumda bulunması.
- Su ürünleri yetiştiriciliği için su kaynakların bulunması.
- Yaş sebze ve meyve üretiminin az olması sebebiyle, sebze-meyve ihtiyacının fazla olması.
- Tarım yatırımları sayesinde çatışmalı ortam nedeniyle boşaltılan köylere geri dönüşlerin sağlanacaktır.
- İlçeler arasındaki farklı iklim koşulları nedeniyle ürün çeşitliğinin fazla olması.
- Arıcılık konusunda doğal florasında bol miktarda nektar salgılayan ballı çiçekli bitkilerin olması.